

Problemy funkcjonowania współczesnych systemów emerytalnych – propozycja zmian

Do dziś obowiązuje w Polsce system emerytalny oparty na zasadach tak zwanej umowy pokoleniowej . Polega ona na utrzymywaniu emerytów przez osoby aktywne zawodowo , za co po przejściu na emeryturę będą one utrzymywane przez następne pokolenia i tak dalej.... .

Modyfikacja tego systemu polegająca na jego personalizacji oraz wprowadzeniu OFE została zrealizowana w 1999 roku. Miało to uściślić wielkość zobowiązań kapitałowych wobec poszczególnych aktualnie pracujących jako przyszyłych emerytów.

W międzyczasie nastąpiły istotne zmiany w strukturze demograficznej . Wynikają one z postępu medycyny oraz przemian w warunkach życia i warunkach pracy. W efekcie wzrósł średni wiek życia ludności ,jednocześnie zaś spadła dzietność kobiet. Te zjawiska spowodowały , że nastąpiła zmiana relacji ilościowej pomiędzy osobami aktywnymi zawodowo a osobami w wieku emerytalnym. Patrząc przez pryzmat „umowy pokoleniowej” można to ująć kolokwialnie – coraz mniej osób aktywnych zawodowo utrzymuje jednego emeryta.

Kolejne władze działając pod hasłem „zatkania finansowej luki w uposażeniu emerytów, wynikającej z tak zwanego kryzysu demograficznego” , dokonywały i dokonują mniej lub bardziej skutecznych działań polegających na:

- wyprzedaży majątku narodowego ,
- zadłużania państwa,
- podnoszenia wieku emerytalnego,
- obniżania realnych wypłat emerytur,
- szukanie dodatkowych źródeł finansowania dochodów emeryta takich jak OFE albo Pracownicze Plany Kapitałowe ,
- dopuszczenie międzynarodowych korporacji finansowych do realizacji programów „ubezpieczeń emerytalnych”.

Lansując hasło tak zwanego „kryzysu demograficznego” pomija się fakt , że w sferze gospodarczej jest on z olbrzymim nadmiarem skompensowany przez wzrost wydajności pracy, który równolegle nastąpił w tym samym okresie.

Beneficjentami wzrostu wydajności pracy są głównie korporacje finansowe, przedsiębiorstwa produkcyjne i usługowe zaś tylko w nieznacznym stopniu jej realni twórcy.

Na problemy związane z demografią wpływa również fakt, że nie jest uwzględniany „wkład demograficzny” rodzin w systemach emerytalnych, zaś kolejne ustawy „lobbystyczne” pogłębiają dyskryminację polskich rodzin jako podmiotów gospodarujących.

Poszukując rozwiązań tworzących stabilny system emerytalny należy oprzeć się na wielu odrębnych źródłach zasilania finansowego.

Należy przy tym pamiętać, że budżet jest pochodną potrzeb społeczeństwa a nie odwrotnie.

System emerytalny w Polsce powinien być oparty na czterech odrębnych filarach finansowych.

1. Emerytura minimalna

Uprawnieni są wszyscy obywatele polscy w wieku emerytalnym oraz inne osoby w tym wieku, które przepracowały co najmniej 15 lat w Polsce, będąc uczestnikami systemu emerytalnego.

Źródło finansowania – budżet Państwa.

Podstawową zaletą jest istotne ograniczenie ubóstwa wśród osób w wieku emerytalnym.

Koniecznością jest wzrost podatku dochodowego od osób fizycznych do 25% przy jednoczesnej całkowitej likwidacji składek pracownika na ZUS. Składki dotychczas uiszczane przez pracodawcę na ubezpieczenie społeczne i rentowe nie będą pobierane, zaś pozostałe składki pobierać będzie Urząd Skarbowy.

2. Państwowe obligacje emerytalne

Obowiązek nabycia obligacji przez osoby zarabiające powyżej 75% średniej krajowej. Zatrudniony wykupuje obligacje w kwocie wartości 15% tej nadwyżki. Drugie tyle wykupuje na jego rzecz pracodawca. Technicznie ujmując wykup wszystkich obligacji / z puli pracownika i z puli pracodawcy / następuje przez pracodawcę na początku każdego kwartału a następnie dokonuje się potrąceń z wynagrodzenia pracownika w poszczególnych miesiącach. Porcje należnych obligacji (np. jedna obligacja=100 zł) zaokrąglane są „w górę”. Wydatki dokonywane przez pracownika na zakup obligacji traktowane są jako jego koszt własny.

Emitent obligacji - BGK lub NBP na rzecz Budżetu Państwa.

Termin wykupu – uzyskanie uprawnień emerytalnych przez daną osobę –najwyższy priorytet w obowiązku wykupu obligacji przez Państwo.

Zaletą funkcjonowania tego filaru jest to że:

- **Państwo ma emerytalny dług wewnętrzny a nie u międzynarodowych korporacji finansowych,**
- **Obywatel – przyszły emeryt zostaje wierzycielem a nie jałmużnikiem wobec Państwa,**
- **Brak górnej granicy wykupu obligacji.**

3. Alimentacyjne zasilanie emerytury

Uprawnione są osoby będące emerytami, których dzieci są obywatelami Polski.

Każde z tych dzieci świadczy dopłatę do emerytury każdego z rodziców-emerytów w wysokości 8% swojego wynagrodzenia brutto.

Ta dopłata jest traktowana w całości dla świadczącego dopłatę jako ulga w podatku dochodowym.

Jeżeli instytucja czy też przedsiębiorstwo, w którym dziecko emeryta jest zatrudnione (samo zatrudnienie –przychody z tej firmy >35%) jest dużym lub średnim podmiotem, to tę ulgę firma wpłaca jako własny obowiązek podatkowy do Urzędu Skarbowego.

Zaletą tego filaru jest : **premiowanie rodzin wielodzietnych oraz premiowanie dobrego wykształcenia dzieci.**

4. Własne dobrowolne oszczędności emerytalne

4a. Pracownicze Plany Kapitałowe

4b. Inne dobrowolne osobiste gromadzenie środków kapitałowych z przeznaczeniem na emeryturę

Jeżeli osobiste gromadzenie zasobów finansowych na emeryturę następuje w formie ustalonej przez Ustawodawcę, to część zgromadzonej w danym roku kwoty limitowana przepisami budżetowymi może stanowić koszt własny - odpis od podstawy podatku.

W wyniku proponowanych zmian nastąpi istotne ograniczenie funkcjonalności, które obecnie realizuje ZUS.

Pozostałe funkcjonalności mogą przejść inne agendy rządowe.

Dla prawidłowego funkcjonowania systemu emerytalnego konieczna jest zasada nie dokonywania w nim zmian przez kolejne rządy bez poparcia przez większość konstytucyjną i powszechne referendum.

Problematyka związana z przebudową obowiązujących systemów emerytalnych ma szczególne znaczenie dla krajów Europy Środkowo – Wschodniej. Transformacja majątkowa, dokonana na przełomie XX i XXI wieku, pozbawiła wiele państw tego regionu zasobów majątkowych, zabezpieczających ich wywiązywanie się, w ramach środków budżetowych, ze społecznych oczekiwań. Równocześnie następowały istotne zmiany w strukturze demograficznej i społecznej w tych krajach. Procesom tym towarzyszył brak możliwości zgromadzenia przez ogół obywateli dostatecznych własnych zasobów majątkowych. W rezultacie, w razie głębokiego załamania gospodarczego z jakim zawsze należy się liczyć, obywatele nie posiadając własnych środków i innych zasobów, będą trwale uzależnieni od zasilania z budżetu państwa. Budżet ten, nie mając dostatecznego wsparcia majątkowego, może jednak nie posiadać niezbędnych zasobów, aby zapewnić obywatelom należne im środki. Aby nie dopuścić do takiej sytuacji, niezbędne są zmiany, na których wprowadzenie jest coraz mniej czasu.

OPRACOWANIE WŁASNE: Włodzimierz Markowski